

- Hochschulrahmengesetz (HRG). (2019). *Hochschulrahmengesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 19. Januar 1999, zuletzt geändert durch Gesetz vom 15. November 2019*. <https://www.gesetze-im-internet.de/hrg/HRG.pdf>
- Konsortium Bundesbericht Wissenschaftlicher Nachwuchs. (2017). *Bundesbericht Wissenschaftlicher Nachwuchs 2017: Statistische Daten und Forschungsbefunde zu Promovierenden und Promovierten in Deutschland*. Bertelsmann.
- Ruhl, K. (2007). Promotionsordnungen: Formale Rahmenbedingungen der Promotionsphase. In A. Nünning & R. Sommer (Hrsg.), *Handbuch Promotion* (p. 61–77). J. B. Metzler.

СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Оксана ГЛУШКО, к.пед.н.

Інститут педагогіки НАПН України

м. Київ, Україна

<https://orcid.org/0000-0003-0101-9910>

У контексті євроінтеграційних прагнень Україна здійснює системну модернізацію національної освіти, спрямовану на її наближення до європейських стандартів якості, доступності та рівності. Одним із ключових векторів цього процесу є розбудова інклюзивного освітнього середовища як дієвого інструменту подолання нерівності й забезпечення прав кожної дитини на якісне навчання та повноцінну соціальну інтеграцію.

Водночас в умовах непрогнозованих випробувань актуальність цих перетворень набуває особливого значення. Повномасштабна війна спричинила глибоку травматизацію суспільства та зумовила появу нових, небачених раніше бар'єрів і викликів: стрімке зростання кількості дітей із досвідом важких психологічних травм, масове внутрішнє переміщення сімей, а також поглиблення цифрового розриву через руйнування освітньої мережі. За таких умов створення безбар'єрного та психологічно безпечного простору, заснованого на засадах дитиноцентризму, інклюзії та цифрової обізнаності, стає не просто вимогою європейського поступу, а життєво важливою стратегією збереження й відновлення людського потенціалу України.

Курс на інтеграцію вітчизняної школи до Європейського освітнього простору вимагає докорінного переходу від вузького розуміння інклюзії (як простого залучення дітей з особливими освітніми потребами до загальних класів) до широкого – розбудови гнучкого, адаптивного навчального середовища для всіх без винятку вразливих груп (UNESCO, 2021). Цей напрям визначено однією із Цілей сталого розвитку ООН та Стратегією європейського співробітництва в галузі освіти і навчання на період 2021–2030 років (Council of the European Union, 2021). Спираючись на ці засадничі міжнародні акти, у сучасних порівняльних дослідженнях

інклюзію обґрунтовують у трьох взаємопов'язаних вимірах: як невіддільне право людини, як підґрунтя соціального становлення особистості та як провідну мету управління освітою (Mainardi, 2023).

Схвалення у червні 2024 р. Національної стратегії розвитку інклюзивної освіти на 2024–2029 роки (Розпорядження КМУ № 527-р від 07 червня 2024 року) з операційним планом на 2024–2026 роки стало дієвою відповіддю на виклики, зафіксовані міжнародним дослідженням PISA (European Commission, 2024). Зокрема, цей документ спрямований на подолання освітніх втрат і розривів, спричинених війною, які найгостріше вплинули на учнів із соціально вразливих та малозабезпечених сімей. Водночас практична імплементація Стратегії потребує посилення міжвідомчої координації та подолання фрагментації освітніх практик на місцях задля забезпечення цілісної системи підтримки всіх вразливих груп учнів відповідно до міжнародних стандартів рівності (Міністерство освіти і науки України, 2024).

На сучасному етапі інклюзивна трансформація вітчизняної школи набуває ознак системної реформи, що глибоко інтегрується в зміст, методику та організацію освітнього процесу. Її актуальність зумовлена необхідністю подолання бар'єрів, стигматизації та соціального відчуження. Реалізація цього принципу передбачає широке впровадження індивідуальних освітніх траєкторій, диференційованого викладання та універсальних ресурсів підтримки. Такий підхід цілком узгоджується з європейськими цінностями недискримінації, сприяючи формуванню безбар'єрного, безпечного та емпатійного навчального простору для кожного (Глушко, 2025).

Для подолання розриву між задекларованими намірами та повсякденною практикою першочерговими стратегічними завданнями мають стати:

1. **Перебудова професійної підготовки вчителів:** перехід від суто теоретичного вивчення методик до формування всебічної готовності педагога працювати в різномірному освітньому середовищі, а також акцентування на зміцненні психологічної стійкості педагогічних працівників в умовах тривалого напруження.

2. **Посилення цифрової безбар'єрності:** інтеграція допоміжних технологій та принципів Універсального дизайну в навчання у процеси дистанційного та змішаного форматів як пряма відповідь на загрозу освітніх втрат.

3. **Розбудова децентралізованих мереж інклюзивного супроводу:** створення багаторівневої системи підтримки на рівні територіальних громад, що забезпечує гнучке реагування на потреби всіх категорій вразливих груп учнів через координацію ресурсних центрів, психологічних служб та експертних спільнот (Міністерство освіти і науки України, 2024; UNESCO, 2021).

Отже, системний розвиток інклюзивної освіти в Україні є ключовою складовою євроінтеграційних процесів. Узгодження з правовою базою ЄС є не сліпим запозиченням чужих зразків, а переосмисленням та систематизацією власного, унікального досвіду, набутого в умовах кризових викликів. Творення гнучкого, психологічно безпечного та вільного від бар'єрів освітнього простору вимагає комплексного підходу: від трансформації професійної підготовки педагогів і посилення цифрової безбар'єрності до розбудови ефективної децентралізованої мережі супроводу. Реалізація цих стратегічних орієнтирів є важливою умовою для зміцнення єдності і стійкості суспільства та надійним підґрунтям для успішного повоєнного відновлення України.

Ключові слова: вразливі групи, ЄС, Європейський освітній простір, інклюзивна освіта, інтеграція, Україна, шкільна освіта.

Список використаних джерел

- Глушко, О. (2025). Інтеграція української інклюзивної освіти в європейський простір: інноваційні практики та стратегічні орієнтири розвитку. *Проблеми сучасного підручника*, (35), 166–183. <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2025-35-166-183>
- Міністерство освіти і науки України. (2024). *Стратегічний план діяльності Міністерства освіти і науки України до 2027 року. Освіта переможців*. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/Strateh.plan.diyalnosti.MON.do.2027.roku.pdf>
- Council of the European Union. (2021). Council Resolution on a strategic framework for European cooperation in education and training towards the European Education Area and beyond (2021–2030) (2021/C 66/01). *Official Journal of the European Union*, 66, 1–21. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32021G0226\(01](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32021G0226(01)
- European Commission. (2024). *Ukraine 2024 report: Commission staff working document* (SWD(2024) 699 final). https://enlargement.ec.europa.eu/ukraine-report-2024_en
- Mainardi, M. (2023). Inclusive education: genesis and challenges of a great ethical and educational imperative! *Italian Journal of Special Education for Inclusion*, 11(1), 200–207. <https://doi.org/10.7346/sipes-01-2023-19>
- UNESCO. (2021). *Inclusion in education*. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000378427>

РЕФОРМУВАННЯ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ТА НІМЕЧЧИНІ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ

Марина ГОНЧАРУК, к.пед.н.

Інститут педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна

<https://orcid.org/0009-0006-6761-1254>